

Якщо між сторонами не укладено договору в належній формі, а існувала лише попередня домовленість, передані грошові кошти є авансом, а не завдатком

Досить поширеними в судовій практиці є спори зі стягнення грошової суми, переданої стороною для забезпечення виконання договору. Позивачі не завжди вірно визначають характер спірних правовідносин та вимагають повернення грошових сум, які є не завдатком, а авансом.

Відповідно до статті 570 Цивільного кодексу України завдатком є грошова сума або рухоме майно, що видається кредитором боржником у рахунок належних з нього за договором платежів, на підтвердження зобов'язання і на забезпечення його виконання. Якщо не буде встановлено, що сума, сплачена в рахунок належних з боржника платежів, є завдатком, вона вважається авансом.

Статтею 571 ЦК України встановлено наслідки порушення або припинення зобов'язання, забезпеченого завдатком. Так, якщо порушення зобов'язання сталося з вини боржника, завдаток залишається у кредитора. Якщо порушення зобов'язання сталося з вини кредитора, він зобов'язаний повернути боржникові завдаток та додатково сплатити суму у розмірі завдатку або його вартості.

На відміну від завдатку, аванс - це спосіб платежу. Аванс не виконує забезпечувальної функції, а виконує функцію попередньої оплати. У разі сплати авансу кредитор не може

бути зобов'язаний до повернення авансу у подвійному розмірі і відповідно до відшкодування збитків.

Частими є випадки звернення до суду з позовам про повернення грошових коштів, які передавались як завдаток для забезпечення виконання договору, але договір в подальшому укладено не було.

При розгляді таких справ суди керуються позицією ВСУ, викладеною у постанові від 13.02.2013 у справі № 6-176цс12.

Верховним Судом України зазначено, що внесення завдатку як способу виконання зобов'язання може мати місце лише в разі наявності зобов'язання. Якщо договору, який б за своєю формою та змістом відповідав вимогам закону, між сторонами укладено не було, а сторони лише домовилися укласти такий договір в майбутньому, передана грошова сума є авансом, який підлягає поверненню. Поверненню підлягає й аванс, отриманий за попереднім договором.

Так, ВССУ розглядалась справа за позовом особи про стягнення завдатку та штрафу. Позивач посилалась на те, що між нею та відповідачем було укладено договір завдатку, за умовами якого останній зобов'язався продати належну йому квартиру, а вона зобов'язалась сплатити відповідачу у визначений договором строк вартість квартири.

За договором завдатку позивач сплатила відповідачу 20000 доларів США, про що відповідачем складено відповідну розписку. Відповідно до умов договору завдатку у випадку невиконання відповідачем умов вказаного договору, він зобов'язаний сплатити на її користь подвійний розмір завдатку, який відповідно до умов зазначеного договору становить 18500 доларів США. Але відповідач не виконав взятих на себе зобов'язань та не уклав відповідного договору купівлі-продажу квартири.

ВССУ погодився з позицією апеляційного суду, який частково задовольнив позов, та зазначив, що договір купівлі-продажу квартири, який за своєю формою та змістом відповідав вимогам закону, між сторонами укладений не був, сторони домовилися укласти такий договір в майбутньому, тому отримана відповідачем грошова сума у розмірі 20 тис. доларів США є авансом, який підлягає поверненню (ухвала ВССУ від 28.12.2016 у

справі [№ 756/3706/14-ц](#)).

Таку ж позицію ВССУ викладено у справі про стягнення грошових коштів, переданих за попереднім договором купівлі-продажу нежитлових будівель та обладнання (ухвала ВССУ від 14.12.2016 у справі [№ 676/9189/14-ц](#)).